

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. liepos 18 d.
(OR. en)

11960/23

Tarpinstitucinė byla:
2023/0272 (COD)

ENV 871
COMER 95
MI 632
ONU 50
SAN 460
IND 401
CODEC 1391

PASIŪLYMAS

---

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2023 m. liepos 14 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2023) 395 final
Dalykas:	Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO, kuriuo dėl dantų amalgamos ir kitų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomi gamybos, importo ir eksporto apribojimai, iš dalies keičiamas 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio

---

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2023) 395 final.

Pridedama: COM(2023) 395 final

Briuselis, 2023 07 14
COM(2023) 395 final

2023/0272 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

kuriuo dėl dantų amalgamos ir kitų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomi gamybos, importo ir eksporto apribojimai, iš dalies keičiamas 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio

(Tekstas svarbus EEE)

{SEC(2023) 395 final} - {SWD(2023) 395 final} - {SWD(2023) 396 final} -
{SWD(2023) 397 final}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

- **Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai**

Gyvsidabris yra labai toksiškas elementas, keliantis didelį pavojų tiek aplinkai, tiek žmonių sveikatai. Tai yra stiprus neurotoksinas, kuris suaugusiesiems sukelia ilgalaikius galvos smegenų ir inkstų pažeidimus ir kenkia vaisiaus bei mažų vaikų vystymuisi. Todėl pagal Sąjungos teisę gyvsidabris klasifikuojamas kaip toksiškas reprodukcijai, mirtinas įkvėpus, kenkiantis visiems organams, jeigu veikia ilgai arba kartotinai, ir labai toksiškas vandens organizmams, sukeliantis ilgalaikius pakitimus¹.

Atsižvelgdama į gyvsidabrio keliamą pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai, 2005 m. Komisija parengė specialią **Gyvsidabrio strategiją**², kuri buvo peržiūreta 2010 m.³ ir kuria Sąjunga raginama atkreipti dėmesį į visus gyvsidabrio aspektus, įskaitant jo naudojimą produktuose. Todėl Europos Sąjungos Taryba padarė tokią išvadą:

Tais atvejais, kai yra tinkamų alternatyvų, produktai, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, turėtų būti kuo skubiau ir, jei įmanoma, visiškai uždrausti, kol galiausiai palaipsniui būtų galima uždrausti juos visus, tinkamai atsižvelgiant į technines ir ekonomines sąlygas ir mokslinių tyrimų ir plėtros poreikius⁴.

Pasiūlymas taip pat priklauso platesniam politiniam kontekstui, nes juo padedama siekti **Europos žaliojo kurso**⁵, **ES cheminių medžiagų strategijos tvarumui užtikrinti**⁶ ir pagal ją priimto **Nulinės taršos veiksmų plano** (toliau – NTVP)⁷ tikslų. Visų pirma juo siekiama įgyvendinti Sąjungos įsipareigojimą rodyti pavyzdį ir užtikrinti, kad Sąjungoje uždraustos pavojingos cheminės medžiagos nebūtų gaminamos eksportui pagal NTVP **8 pavyzdinę iniciatyvą** dėl Sąjungos išorės taršos pėdsako mažinimo, be kita ko, iš dalies keičiant atitinkamus teisės aktus. Be to, šia iniciatyva prisidedama prie naujos **Sąjungos tvarių produktų sistemos**⁸ kūrimo ir **ES priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo**

¹ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo, iš dalies keičiantis ir panaikinantis direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 (OL L 353, 2008 12 31).

² 2005 m. sausio 28 d. Komisijos komunikatas „Bendrijos strategija dėl gyvsidabrio“, COM(2005) 20 final.

³ 2010 m. gruodžio 7 d. Komisijos komunikatas dėl Bendrijos strategijos dėl gyvsidabrio peržiūros, COM(2010) 723 final.

⁴ Tarybos išvados dėl Bendrijos strategijos dėl gyvsidabrio peržiūros, 3075-asis Aplinkos tarybos posėdis, Briuselis, 2011 m. kovo 14 d.

⁵ COM(2019) 640 final, 2019 12 11.

⁶ 2020 m. spalio 14 d. Komisijos komunikatas „Cheminių medžiagų strategija tvarumui užtikrinti. Aplinkos be toksinių medžiagų kūrimas“, COM(2020) 667 final.

⁷ 2021 m. gegužės 12 d. Komisijos komunikatas „Kuriame sveiką planetą visiems. ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“, COM(2021) 400 final.

⁸ COM(2022) 142 final, 2022 3 30.

*darbotvarkės*⁹, nes lempas, kuriose yra gyvsidabrio, skatinama pakeisti efektyviau energiją vartojančiomis apšvietimo alternatyvomis, pavyzdžiui, šviesos diodų (LED) lempomis. Reglamentas (ES) 2017/852¹⁰ (toliau – **Gyvsidabrio reglamentas**) yra pagrindinis gyvsidabriui ir gyvsidabrio junginiams (toliau – gyvsidabris arba Hg) skirtas Sąjungos teisės aktas, kuriuo reglamentuojamas visas šios medžiagos gyvavimo ciklas nuo pirminės gyvsidabrio gavybos iki galutinio gyvsidabrio atliekų šalinimo ir kuriuo į nacionalinę teisę perkeliama Minamatos konvencija dėl gyvsidabrio (toliau – Minamatos konvencija arba Konvencija)¹¹, kurią Sąjunga ir visos valstybės narės ratifikavo 2017 m. gegužės mėn.¹² Vienas iš pagrindinių aspektų, į kuriuos atsižvelgiama Gyvsidabrio reglamente, yra susijęs su gyvsidabrio naudojimu produktuose, nustatant draudimus gaminti, importuoti ir eksportuoti įvairius produktus, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio¹³, taip papildant nuostatas, nustatytas kituose Sąjungos dokumentuose, kuriais nustatomi produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, tiekimo rinkai ir importo apribojimai. Siekiant sukurti Europą be gyvsidabrio, pasiūlyme aptariami *paskutiniai likę sąmoningo gyvsidabrio naudojimo produktuose atvejai* Sąjungoje.

Pagal **Gyvsidabrio reglamento 19 straipsnyje**¹⁴ įtvirtintą peržiūros nuostatą Komisijos prašoma pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai savo vertinimo rezultatus, susijusius su:

- (a) galimybe palaipsniui visiškai atsisakyti dantų amalgamų naudojimo, pageidautina iki 2030 m., ir būtinybe ES reguliuoti su tuo susijusį krematoriumų išmetamo gyvsidabrio kiekį;
- (b) aplinkosaugine nauda ir galimybėmis uždrausti kitų likusių produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriuos jau yra arba netrukus bus uždrausta tiekti rinkai pagal kitas Sąjungos priemones, gamybą, importą ir eksportą.

19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad prireikus Komisija, remdamasi pirmiau minėtu vertinimu, pateikia pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

2020 m. rugpjūčio mėn.¹⁵ Komisija priėmė **peržiūros ataskaitą** dėl galimybės palaipsniui atsisakyti gyvsidabrio naudojimo dantų amalgamoje ir kituose produktuose. Tiek šioje ataskaitoje, tiek vėlesniame Komisijos poveikio vertinime nurodyta, kad tikslinga pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kuriuo būtų laipsniškai nutrauktas dantų

⁹ 2018 m. lapkričio 28 d. Komisijos komunikatas „*Šviri mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija*“, COM(2018) 773 *final*.

¹⁰ 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1102/2008 (OL L 137, 2017 5 24, p. 1–21).

¹¹ Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio tekstas pateikiamas adresu <https://mercuryconvention.org/en/about>.

¹² 2017 m. gegužės 11 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/939 dėl Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio sudarymo Europos Sąjungos vardu (OL L 142, 2017 6 2, p. 4–39).

¹³ Remiantis Reglamentu (ES) 2017/852, produktas, kurio sudėtyje yra gyvsidabrio – produktas arba produkto sudedamoji dalis, kurioje buvo sąmoningai įdėto gyvsidabrio arba gyvsidabrio junginių.

¹⁴ Jei nenurodyta kitaip, nuorodos į straipsnius ir priedus šiame dokumente laikomos nuorodomis į Gyvsidabrio reglamento straipsnius ir priedus.

¹⁵ 2020 m. rugpjūčio 17 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl gyvsidabrio naudojimo dantų amalgamoje ir produktuose peržiūrų pagal Reglamento 2017/852 19 straipsnio 1 dalį, COM(2020) 378 *final*.

amalgamos naudojimas ir apribota tam tikrų lempų, kuriose yra gyvsidabrio, gamyba ir eksportas.

Dantų amalgama yra didžiausia likusi gyvsidabrio sąmoningo naudojimo ES sritis – 2019 m. jo sunaudota apie 40 tonų. Gyvsidabrio reglamento 10 straipsnio 2 dalyje jau nustatytas dalinis draudimas naudoti dantų amalgamas – nuo 2018 m. sausio 1 d. jas draudžiama naudoti pieniniams dantims gydyti ir pažeidžiamų gyventojų (t. y. vaikų iki 15 metų, nėščiųjų ir krūtimi maitinančių moterų) dantims gydyti, išskyrus atvejus, kai, gydytojo odontologo nuomone, tai griežtai būtina dėl specialių paciento medicininių poreikių. Be to, pagal 10 straipsnio 3 dalį valstybės narės iki 2019 m. liepos 1 d. turėjo parengti nacionalinį planą dėl laipsniško dantų amalgamų naudojimo mažinimo.

Kalbant apie **kitus produktus, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio**, 5 straipsniu draudžiama gaminti, importuoti ir eksportuoti II priede išvardytus produktus, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, nuo jame nurodytų laipsniško naudojimo nutraukimo datų (nuo 2018 m. gruodžio 31 d. arba 2020 m. gruodžio 31 d.), išskyrus atvejus, kai jie naudojami būtiniausioms civilinės saugos ir kariuomenės reikmėms arba naudojami moksliniams tyrimams, instrumentams kalibruoti arba kaip pamatinis etalonas. II priede nurodyti produktai, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio – tai produktai, kuriems yra techniškai ir ekonomiškai tinkamų alternatyvų be gyvsidabrio. Šiuo metu II priede išvardyti šie šeši produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, tipai:

- baterijos ir akumulatoriai,
- tam tikri jungikliai ir relės,
- įvairios lempos, kuriose yra gyvsidabrio, įskaitant tam tikras bendrojo apšvietimo kompaktines liuminescencines lempas (angl. CFL) ir vamzdines liuminescencines lempas (angl. LFL), elektroniniams ekranams skirtas liuminescencines lempas su šaltuoju katodu ir liuminescencines lempas su išoriniu elektrodu (angl. CCFL ir EEFL), kuriose yra gyvsidabrio, ir didžiaslėges bendrojo apšvietimo gyvsidabrio garų lempas (angl. HPMV),
- kosmetikos gaminiai (išskyrus tam tikrus akių kosmetikos gaminius),
- pesticidai, biocidai ir vietiškai vartojami antiseptikai,
- tam tikri neelektroniniai matavimo prietaisai (pavyzdžiui, termometrai, barometrai).

Tuo metu, kai buvo priimtas Gyvsidabrio reglamentas (2017 m. gegužės mėn.), pirmiau išvardyti į II priedą įtraukti produktai, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, buvo produktai, kuriuos jau buvo draudžiama tiekti rinkai ir importuoti į Sąjungą pagal kitas Sąjungos priemones, įskaitant Direktyvą (EB) 2006/66 dėl baterijų¹⁶, REACH reglamentą (EB) Nr. 1907/2006¹⁷,

¹⁶ 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir Direktyvos 91/157/EEB panaikinimo (OL L 266, 2006 9 26, p. 1).

¹⁷ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006 12 30).

Reglamentą (EB) Nr. 1223/2009 dėl kosmetikos gaminių¹⁸ ir Direktyvą 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo (toliau – RoHS direktyva)¹⁹.

Tačiau, atsižvelgiant į didėjančią techniškai ir ekonomiškai tinkamų alternatyvų be gyvsidabrio prieinamumą, pagal RoHS direktyvą nauji tiekimo rinkai ir importo apribojimai taikomi papildomiems produktams, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio. Šiuo atžvilgiu nuolatinė šių produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, gamyba ir eksportas yra svarbi taršos gyvsidabriu priežastis, ypač trečiosiose šalyse, kuriose dažnai trūksta išteklių, kad būtų užtikrintas aplinkos požiūriu saugus atliekų tvarkymas, ir kuriose dėl ES pagamintų produktų didėja nacionalinė pavojingų produktų našta bei rizika vietos mažmenininkams, galutiniams naudotojams ir gyventojams. 2018 m. iš Sąjungos eksportuota 13–38 t gyvsidabrio dantų amalgamos pavidalu, taip pat 0,5 t gyvsidabrio lempose (tai atitinka 156 mln. lempų, kuriose yra gyvsidabrio) 2020 m.

Taigi pasiūlymu siekiama užtikrinti **Gyvsidabrio reglamento ir RoHS direktyvos suderinamumą** ir taip **prisidėti prie Sąjungos išsipareigojimų pagal Nulinės taršos veiksmų plano 8 pavyzdinę iniciatyvą vykdymo**, laipsniškai nutraukiant toliau nurodytų lempų, kuriose yra gyvsidabrio, gamybą ir eksportą.

- Dabartiniu Gyvsidabrio reglamento II priedu (A dalis) (3 įrašas) draudžiama gaminti, importuoti ir eksportuoti šias ***bendrojo apšvietimo CFL***: i) CFL.i, kurių galia yra ≤ 30 vatų, o gyvsidabrio kiekis kiekviename lempos degiklyje viršija 2,5 mg, ir ii) CFL.ni²⁰, kurių galia yra ≤ 30 vatų, o gyvsidabrio kiekis kiekviename lempos degiklyje viršija 3,5 mg.

Priėmus Komisijos deleguotąją direktyvą (ES) 2022/276²¹, kuria iš dalies keičiamas RoHS direktyvos III priedas (1, 1.a, 1.b, 1.c, 1.d ir 1.e įrašai), nuo 2023 m. vasario 24 d. visos bendrojo apšvietimo CFL gali būti tiekiamos Sąjungos rinkai ir importuojamos tik tuo atveju, jei jose nėra gyvsidabrio.

- Dabartiniu Gyvsidabrio reglamento II priedu (A dalis) (4 įrašo a punktas) draudžiama gaminti, importuoti ir eksportuoti bendrojo apšvietimo ***trijuostės spinduliuotės liuminofo ro lempas***, kurių galia yra < 60 vatų, o gyvsidabrio kiekis kiekviename lempos degiklyje viršija 5 mg.

¹⁸ 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1223/2009 dėl kosmetikos gaminių (OL L 342, 2009 12 22, p. 59).

¹⁹ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo (OL L 174, 2011 7 1).

²⁰ CFL.ni – kompaktinės liuminescencinės lempos be įmontuoto balastinio įtaiso, t. y. neintegruotas balastinis įtaisas.

²¹ 2021 m. gruodžio 13 d. Komisijos deleguotoji direktyva (ES) 2022/276, kuria, derinant prie mokslo ir technikos pažangos, dėl išimties naudoti gyvsidabrio bendrojo apšvietimo viencokolėse (kompaktinėse) liuminescencinėse lempose iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES III priedas (OL L 43, 2022 2 24, p. 32–34).

Priėmus Komisijos deleguotąją direktyvą (ES) 2022/284²², kuria iš dalies keičiamas RoHS direktyvos III priedas (2.a, 2.a.1, 2.a.2, 2.a.3, 2.a.4 ir 2.a.5 įrašai), nuo 2023 m. vasario 24 d. arba 2023 m. rugpjūčio 24 d. visos bendrojo apšvietimo trijuostės spinduliuotės liuminofo LFL gali būti tiekiamos Sąjungos rinkai ir importuojamos tik tuo atveju, jei jose nėra gyvsidabrio.

- Dabartinis Gyvsidabrio reglamento II priedas netaikomas **nevamzdinėms trijuostės spinduliuotės liuminofo fluorescencinėms lempoms**, todėl Komisijos deleguotąją direktyvą (ES) 2022/282²³, kuria iš dalies keičiamas RoHS direktyvos III priedas (2.b.3 įrašas), nuo 2025 m. vasario 24 d. tokias lempos leidžiama tiekti ES rinkai ir importuoti tik tuo atveju, jei jose nėra gyvsidabrio.
- Dabartiniu Gyvsidabrio reglamento II priedu (A dalis) (4 įrašo b punktas) draudžiama gaminti, importuoti ir eksportuoti **halogenfosfato liuminofo lempos**, kurių galia yra < 40 vatų, o gyvsidabrio kiekis kiekviename lempos degiklyje viršija 10 mg.

Pagal RoHS direktyvos III priedą (2.b.1 įrašas) nuo 2012 m. balandžio 13 d. vamzdynės halogenfosfato liuminofo lempos, kurių vamzdelio skersmuo > 28 mm (pavyzdžiui, T10 ir T12), leidžiama tiekti Sąjungos rinkai ir importuoti tik tuo atveju, jei jose nėra gyvsidabrio.

- Dabartinis Gyvsidabrio reglamento II priedas netaikomas **nevamzdinėms halogenfosfato liuminofo liuminescencinėms lempoms**, todėl RoHS direktyvos III priedu (2.b.2 įrašas) nuo 2016 m. balandžio 13 d. nevamzdynės halogenfosfato liuminofo lempos leidžiama tiekti ES rinkai ir importuoti tik tuo atveju, jei jose nėra gyvsidabrio.
- Dabartinis Gyvsidabrio reglamento II priedas netaikomas **didžiaslėgėms natrio (garų) lempoms (HPS)**, todėl Komisijos deleguotąją direktyvą (ES) 2022/283²⁴, kuria iš dalies keičiamas RoHS direktyvos III priedas (4.b-I, 4.b-II ir 4.b-III įrašai), nuo 2023 m. vasario 24 d. pagerintos spalvų atgavos (indeksas Ra > 60) HPS lempos, kuriose gyvsidabrio kiekis ne didesnis kaip $P \leq 155 \text{ W}$, $> 60: 155 \text{ W} < P \leq 405 \text{ W}$ arba $> 60: P > 405 \text{ W}$, leidžiama tiekti ES rinkai ir importuoti tik tuo atveju, jei jose nėra gyvsidabrio.

---

²² 2021 m. gruodžio 16 d. Komisijos deleguotoji direktyva (ES) 2022/284, kuria, derinant prie mokslo ir technikos pažangos, dėl išimties naudoti gyvsidabrij dvicokolėse tiesiosiose liuminescencinėse bendrojo apšvietimo lempose iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES III priedas (OL L 43, 2022 2 24, p. 57–59).

²³ 2021 m. gruodžio 13 d. Komisijos deleguotoji direktyva (ES) 2022/282, kuria, derinant prie mokslo ir technikos pažangos, dėl išimties naudoti gyvsidabrij netiesiosiose trijuostės spinduliuotės liuminofo lempose iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES III priedas (OL L 43, 2022 2 24, p. 51–53).

²⁴ 2021 m. gruodžio 13 d. Komisijos deleguotoji direktyva (ES) 2022/283, kuria, derinant prie mokslo ir technikos pažangos, dėl išimties naudoti gyvsidabrij bendrojo apšvietimo didžiaslėgėse natrio (garų) pagerinto spalvų atgavos rodiklio lempose iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES III priedas (OL L 43, 2022 2 24, p. 54–56).

Be to, šiuo pasiūlymu ne tik siekiama užtikrinti Sąjungos teisės dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, suderinamumą, bet ir įgyvendinti **Minamatos konvencijos sprendimą MC-4/3**, kurį šalys priėmė 2022 m. kovo mėn. vykusiame šios konvencijos Šalių konferencijos ketvirtajame susitikime (toliau – **COP4**) ir kuriuo, *inter alia*, iš dalies keičiamas Konvencijos A priedas (I dalis) dėl kitų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomas gamybos ir tarptautinės prekybos draudimas, sąrašo²⁵.

De facto, derinant Gyvsidabrio reglamento II priedą su RoHS, šiuo pasiūlymu į minėtą reglamentą įtraukiamos lempos, kurioms taikomas **Sprendimas MC-4/3 (5 dalis)**; šis klausimas bus svarstomas **COP5** (2023 m. lapkričio mėn.), suteikiant Sąjungai lyderės poziciją būsimose tarptautinėse derybose. Omenyje turimos šios lempos:

- halogenfosfato liuminoforo LFL, kurių galia > 40 vatų;
- halogenfosfato liuminoforo LFL, kurių galia ≤ 40 vatų, o gyvsidabrio kiekis vienoje lemposje neviršija 10 mg;
- trijuostės spinduliuotės liuminoforo LFL, kurių galia < 60 vatų, o gyvsidabrio kiekis vienoje lemposje neviršija 5 mg.

Nors dėl įgaliojimų suderinti Gyvsidabrio reglamento II priedą su RoHS šis pasiūlymas apima tris pirmiau minėtus įrašus, neatsižvelgiant į Sprendimo MC-4/3 5 dalį, šis sprendimas tebėra aktualus dėl laipsniško naudojimo nutraukimo datų. Taigi šia iniciatyva siūlomos 5 dalyje numatytos plačiausio užmojo laipsniško šių produktų atsisakymo datos ir taip parodomas nuolatinis ES užmojis pagal Minamatos konvenciją, kuris atsispindi oficialiame Sąjungos pasiūlyme, pateiktame prieš COP4²⁶, ir atitinkamuose derybų įgaliojimuose²⁷, kuriuos valstybės narės suteikė Komisijai.

Be to, šiuo pasiūlymu taip pat papildomas **Sprendimas MC-4/3 (1 dalis)**, kuriuo į Minamatos konvencijos A priedą (I dalį) įtraukti aštuoni nauji produktai, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, įskaitant bendrojo apšvietimo CFL.i, kurių galia ≤ 30 vatų, o gyvsidabrio kiekis kiekviename lempos degiklyje neviršija 5 mg. Nuo 2026 m. sausio 1 d. šiuos produktus bus draudžiama gaminti, importuoti ir eksportuoti. Kartu siūlomu Komisijos deleguotuoju reglamentu²⁸ šios

---

²⁵ UNEP/MC/COP.4/Dec.3 – Sprendimas MC-4/3. *Review and amendment of annexes A and B to the Minamata Convention on Mercury*, pasiekama adresu <https://www.mercuryconvention.org/en/documents/review-and-amendment-annexes-and-b-minamata-convention-mercury>.

²⁶ 2021 m. balandžio 29 d. Tarybos sprendimas (ES) 2021/727 dėl pasiūlymų, kuriais iš dalies keičiami Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio A ir B priedai dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, ir gamybos procesų, kuriuose naudojamas gyvsidabris arba gyvsidabrio junginiai, pateikimo Europos Sąjungos vardu (OL L 55, 2021 5 5, p. 23).

²⁷ 2022 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimas (ES) 2022/549 dėl pozicijos, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio Šalių konferencijos ketvirtojo susitikimo antroje dalyje, dėl sprendimo iš dalies pakeisti tos konvencijos A ir B priedus, priėmimo (OL L 107, 2022 4 6, p. 78).

²⁸ Komisijos deleguotasis reglamentas, kuriuo dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomi gamybos, importo ir eksporto draudimai, iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 (C(2023) 4683).

nuostatos perkeliamos į Gyvsidabrio reglamento II priedą (A dalį). Deleguotojo akto naudojimas yra pagrįstas, kaip nurodyta Gyvsidabrio reglamento 20 straipsnyje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, šio pasiūlymo **tiksiai** yra:

i) nuo 2025 m. sausio 1 d. išplėsti draudimą naudoti dantų amalgamą, kad jis apimtų visus Sąjungos gyventojus (visiškas laipsniškas naudojimo nutraukimas), kartu išsaugant gydytojų odontologų teisę toliau naudoti amalgamą, kai, jų nuomone, tai būtina siekiant patenkinti specialius paciento medicininius poreikius (pavyzdžiui, alergijos, drėgmės kontrolės problemos ir kt.);

ii) nuo 2025 m. sausio 1 d. uždrausti dantų amalgamos gamybą Sąjungoje ir eksportą;

iii) uždrausti gaminti, importuoti ir eksportuoti toliau išvardytus šešis papildomus produktus, kuriuose yra gyvsidabrio, įtraukiant juos į II priedą:

- bendrojo apšvietimo CFL, kurioms dar netaikomas nei II priedas, nei susijęs II priedo pakeitimas, padarytas pirmiau minėtu deleguotuoju aktu;
- bendrojo apšvietimo trijuostės spinduliuotės liuminofo LFL, kurioms dar netaikomas II priedas;
- bendrojo apšvietimo halogenfosfato liuminofo LFL, kurioms dar netaikomas II priedas;
- bendrojo apšvietimo nevamzdines trijuostės spinduliuotės liuminofo lempas;
- nevamzdines halogenfosfato liuminofo lempas;
- bendrojo apšvietimo HPS lempas.

Šiuo pasiūlymu valstybėms narėms ir veiklos vykdytojams nenustatoma ES masto įpareigojimo aprūpinti krematoriumus išmetamo gyvsidabrio kiekio mažinimo technologijomis. Nors Komisija įvertino poreikį Sąjungai reguliuoti krematoriumų išmetamo gyvsidabrio kiekį pagal Reglamento 19 straipsnyje nustatytus reikalavimus, įvertinime padaryta išvada, kad išlaidos ir administracinė našta būtų neproporcingos siekiamiems aplinkos srities tikslams ir būtų nevienodai pasiskirsčiusios valstybėse narėse (taip pat žr. 3 skirsnį).

- **Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis**

Gyvsidabrio reglamentas taikomas ne atskirai, o kartu su nuostatomis dėl gyvsidabrio, įtvirtintomis kituose Sąjungos dokumentuose, kuriais, *inter alia*, nustatomos specialios į orą ir vandenį išmetamo gyvsidabrio²⁹, įskaitant iš pramoninių įrenginių³⁰, kontrolės priemonės,

---

²⁹ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/105/EB dėl aplinkos kokybės standartų vandens politikos srityje, iš dalies keičianti ir panaikinanti Tarybos direktyvas 82/176/EEB,

laikinas gyvsidabrio atliekų saugojimas³¹ ir gyvsidabrio kiekis jūros produktuose³². Kaip nurodyta pirmiau, Sąjungos priemonių ir nuostatų dėl gyvsidabrio rinkiniu siekiama sukurti Europą be gyvsidabrio.

Šiuo pasiūlymu prisidedama prie šio politikos tikslo, įtraukiant papildomus apribojimus dėl gyvsidabrio naudojimo tam tikruose produktuose, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, t. y. dantų amalgamoje ir lempose, kuriose yra gyvsidabrio. Taip padidinamas Sąjungos teisės dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, vidinis suderinamumas, nes pagal RoHS direktyvą nustatytas draudimas tiekti Sąjungos rinkai ir importuoti atitinkamas lempas, kuriose yra gyvsidabrio, papildomas draudimu Sąjungoje gaminti ir eksportuoti tokias lempas.

Taip pat nustatytas Gyvsidabrio reglamento ir Reglamento (ES) Nr. 649/2012 dėl pavojingų cheminių medžiagų eksporto ir importo (IPS reglamentas)³³ panašumas, nes siekiant suderinamumo Gyvsidabrio reglamento II priedo turinys sistemingai įtraukiamas į IPS reglamento V priedą (2 dalį). Tai reiškia, kad pagal šį pasiūlymą padaryti Gyvsidabrio reglamento II priedo pakeitimai bus įtraukti į IPS reglamento V priedą (2 dalį), kai juos priims teisėkūros institucijos.

- **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Šia iniciatyva padedama įgyvendinti 2020 m. ES *cheminių medžiagų strategiją tvarumui užtikrinti* ir 2021 m. ES *nulinės taršos veiksmų planą*, priimtą pagal *Europos žaliąjį kursą*.

Šiuose politikos dokumentuose Komisija visų pirma ragina uždrausti naudoti kenksmingiausias chemines medžiagas vartojimo produktuose ir išpareigojo „*rodyti pavyzdį ir, laikantis tarptautinių išipareigojimų, užtikrinti, kad Europos Sąjungoje uždraustos pavojingos cheminės medžiagos nebūtų gaminamos eksportui, be kita ko, prireikus iš dalies keičiant atitinkamus teisės aktus*“, taip mažindama savo išorės taršos pėdsaką (Nulinės taršos veiksmų plano 8 pavyzdinė iniciatyva).

Be to, šia iniciatyva padedama Sąjungoje įgyvendinti du darnaus vystymosi tikslus (DVT), t. y. užtikrinti gerą sveikatą ir gerovę, užtikrinant visų amžiaus grupių sveiką gyvenseną ir skatinant gerovę (3 tikslas), ir užtikrinti tvarius vartojimo ir gamybos modelius (12 tikslas)³⁴, taip pat įgyvendinti ES priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo darbotvarkę, skatinant lempas, kuriose yra gyvsidabrio, pakeisti efektyviau energiją vartojančiomis apšvietimo alternatyvomis, t. y. šviesos diodų (LED) lempomis.

83/513/EEB, 84/156/EEB, 84/491/EEB, 86/280/EEB ir iš dalies keičianti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/60/EB (OL L 348, 2008 12 24, p. 84–97).

³⁰ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (OL L 334, 2010 12 17, p. 17–119).

³¹ 1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyva 1999/31/EEB dėl atliekų sąvartynų (OL L 182, 1999 7 16, p. 1–19).

³² 2006 m. gruodžio 19 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1881/2006, nustatantis didžiausias leistinas tam tikrų teršalų maisto produktuose koncentracijas (OL L 364 2006 12 20, p. 5).

³³ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 649/2012 dėl pavojingų cheminių medžiagų eksporto ir importo (OL L 201, 2012 7 27, p. 60).

³⁴ Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m., <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

- **Teisinis pagrindas**

Pagrindinis numatomo akto tikslas ir turinys yra susiję su aplinkos ir žmonių sveikatos apsauga. Todėl siūlomo reglamento materialinis teisinis pagrindas yra SESV 192 straipsnio 1 dalis.

- **Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)**

Ši iniciatyva tiesiogiai grindžiama Gyvsidabrio reglamento 19 straipsniu. Šios nuostatos 3 dalyje nustatyta, kad prireikus Komisija kartu su 1 dalyje nurodyta ataskaita pateikia pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

Kaip nurodyta pirmiau, peržiūros ataskaitoje padaryta išvada, kad būtina imtis Sąjungos masto veiksmų, siekiant, *inter alia*, ES visiškai nutraukti dantų amalgamos naudojimą ir suderinti Sąjungos teisės aktus dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio. Nors tai gali padaryti valstybės narės, tačiau, atsižvelgiant į priemonių, kurių reikia imtis, pobūdį (t. y. vienodas draudimas naudoti dantų amalgamą, ES teisės dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, suderinimas), jos būtų veiksmingesnės ir efektyvesnės, jei jų būtų imtasi Sąjungos lygmeniu.

Tarša gyvsidabriu yra tarpvalstybinė, peržengianti valstybių narių ir Sąjungos sienas. Todėl tinkama ir veiksminga taršos kontrolė greičiau ir veiksmingiau gali būti užtikrinta Sąjungos lygmeniu, palyginti su nekoordinuotai veikiančiomis atskiromis valstybėmis narėmis.

Sąjungos lygmens veiksmai leistų sukurti nuoseklesnę ir aiškesnę teisinę sistemą, kurioje būtų atsižvelgta į visus klausimo aspektus – nuo gamybos iki eksporto. Aiškios ir tikslios ES masto taisyklės leistų suinteresuotiems fiziniams ir juridiniams asmenims išsiaiškinti visas savo teises ir pareigas.

Sąjunga visuomet aktyviai veikė pasauliniu lygmeniu, pasisakydama už greitą bet kokio gyvsidabrio naudojimo ir prekybos gyvsidabriu nutraukimą. Todėl su šia politika suderinta Sąjungos teisė sustiprins Sąjungos patikimumą ir padarys teigiamą poveikį sveikatai ir aplinkai tarptautiniu lygmeniu.

- **Proporcingumo principas**

Prie šio pasiūlymo pridedamame poveikio vertinimo dokumente pateikiamas kiekvienos politikos galimybės aplinkosauginis, ekonominis ir socialinis vertinimas. Šio pasiūlymo turiniu visapusiškai atsižvelgiama į šios analizės rezultatus. Siūlomas laipsniškas dantų amalgamos naudojimo, gamybos ir eksporto nutraukimas ir siūlomas draudimas gaminti, importuoti ir eksportuoti atitinkamas lempas, kuriose yra gyvsidabrio, laikomi proporcingais. Numatant pirmiau minėtą laipsnišką atsisakymą ir draudimą, šiuo pasiūlymu neviršijama to, kas būtina siekiant aplinkos srities tikslo, t. y. sukurti Europą be gyvsidabrio, kuri

nebeeksportuos produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems yra netoksiškų ir efektyviau energiją vartojančių alternatyvų.

Įvertinus politikos galimybę reguliuoti krematorių išmetamo gyvsidabrio kiekį remiantis įpareigojimu naudoti išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo technologiją, padaryta išvada, kad susijusios išlaidos ir administracinė našta būtų neproporcingos siekiamiems tikslams, todėl ši galimybė šiame pasiūlyme nenagrinėjama.

- **Priemonės pasirinkimas**

Atsižvelgiant į tai, kad iš dalies keičiama Sąjungos priemonė yra reglamentas, pasiūlymas pateikiamas kaip reglamentas.

3. **EX POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI**

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Rengiant poveikio vertinimą, nuo 2021 m. gruodžio mėn. iki 2022 m. rugsėjo mėn. surengtos įvairios konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis. Su pagrindinėmis suinteresuotosiomis šalimis buvo konsultuojamasi pasitelkiant tikslinį klausimyną, į kurį įtraukti specializuoti klausimai trijose dominančiose srityse (dantų amalgama, krematorių išmetamo gyvsidabrio kiekis ir produktai, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio), pokalbius dėl tolesnių veiksmų, du konsultacinius seminarus ir tikslinę grupę. Su visomis kitomis susijusiomis suinteresuotosiomis šalimis buvo konsultuojamasi pasitelkiant viešų konsultacijų klausimyną, paskelbtą portale „Išsakykite savo nuomonę“. Toliau pateikiama pagrindinė informacija apie tris nustatytas problemas.

Kalbant apie dantų amalgamą, daugiau kaip 70 proc. suinteresuotųjų šalių, su kuriomis konsultuotasi, mano, kad norint visoje ES nutraukti dantų amalgamos naudojimą, reikėtų palaipsniui atsisakyti dantų amalgamos, o 28 proc. mano, kad kiekviena valstybė narė, atsižvelgdama į nacionalinius prioritetus ir sąlygas, turėtų pasirinkti laipsnišką naudojimo mažinimą. Remiantis internetinių viešų konsultacijų rezultatais, piliečiai, pilietinės visuomenės organizacijos, aplinkos srities nevyriausybinės organizacijos (NVO) ir aplinkos gydytojų odontologų asociacijos iš esmės pritaria tam, kad iki 2025 m. būtų laipsniškai atsisakyta dantų amalgamos. Verslo asociacijos ir gydytojai odontologai pabrėžė, jog reikia užtikrinti, kad mažesnes pajamas gaunantys gyventojai galėtų naudotis alternatyviais sprendimais, įskaitant visas dantų higienos profilaktikos priemones, ir kad būtų tinkamai atsižvelgiama į specialius pacientų medicininius poreikius. Keletas organizacijų išreiškė susirūpinimą dėl ankstyvo laipsniško atsisakymo ir nurodė, kad burnos sveikatos profilaktikos ir kampanijų tendencijų gali pakakti, kad būtų natūraliai sumažintas dantų amalgamos naudojimas.

Kalbant apie krematorių išmetamo gyvsidabrio kiekį, suinteresuotosios šalys iš esmės supranta, kad jis tiesiogiai susijęs su nuolatinio dantų amalgamos naudojimu, todėl dauguma respondentų pritarė ES masto politikai, kuria siekiama kontroliuoti krematorių išmetamo gyvsidabrio kiekį.

Produktai, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio. Verslo asociacijos, valstybių narių valdžios institucijos ir NVO sutinka, kad, atsižvelgiant į Minamatos konvencijos nuostatas, Sąjunga privalo ir toliau pirmuoti pasaulyje laipsniškai atsisakant antropogeninių gyvsidabrio šaltinių. Šiuo atžvilgiu labai svarbus elementas yra produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, gamybos ir tarptautinės prekybos apribojimai, ypač tais atvejais, kai alternatyvos yra ekonomiškai ir techniškai įmanomos. Visos NVO pareiškė tvirtą nuomonę, kad Sąjunga turėtų nustoti gaminti ir eksportuoti produktus, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, kurie jau uždrausti vidaus rinkoje, nes tokia praktika tiesiogiai prieštarauja Europos žaliojo kurso tikslams. Verslo asociacijos pritarė pasauliniu mastu suderintiems veiksams, tačiau, atsižvelgdamos į paklausą trečiojoje šalyse ir trečiųjų šalių užtikrinamą pasiūlą, pirmenybę teikė tarptautiniam draudimui.

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Pagal preliminarią sutartį ENV.F.1/FRA/2019/0001 Europos Komisija pagal konkrečią sutartį pasamdė išorės konsultantą, kad šis padėtų atlikti Gyvsidabrio reglamento peržiūros poveikio vertinimą.

- **Poveikio vertinimas**

Buvo atliktas poveikio vertinimas³⁵, o 2023 m. kovo 24 d. Reglamentavimo patikros valdyba pateikė teigiamą nuomonę³⁶.

Kalbant apie dantų amalgamos naudojimą, poveikio vertinime padaryta išvada, kad tinkamiausia politikos galimybė – nustatyti ES masto įpareigojimą nuo 2025 m. palaipsniui nutraukti dantų amalgamos naudojimą, atsižvelgiant į tai, kad i) tai duotų didžiausią naudą aplinkai ir sveikatai, be kita ko, mažinant krematoriumų išmetamo gyvsidabrio kiekį, ii) šis terminas yra įgyvendinamas, kaip matyti iš tų valstybių narių, kurios jau palaipsniui nutraukė arba planuoja nutraukti dantų amalgamos naudojimą, duomenų ir bendros dantų amalgamos naudojimo mažėjimo tendencijos, iii) tikimasi, kad dantų amalgamos ir alternatyvų be gyvsidabrio sąnaudų skirtumas mažės didėjant paklausai ir diegiant inovacijas, iv) tai užtikrintų vienodą laipsnišką dantų amalgamos naudojimo nutraukimą visose valstybėse narėse, todėl Sąjungai tektų vadovaujančios pradininkės vaidmuo būsimose tarptautinėse derybose pagal Minamatos konvenciją ir būtų užtikrintas būsimas Sąjungos konkurencingumas rinkoje, v) šis draudimas padėtų siekti Europos žaliojo kurso komunikate, Nulinės taršos veiksmų plane ir *Cheminių medžiagų strategijoje tvarumui užtikrinti* nustatytų tikslų.

Manoma, kad ekonominis laipsniško dantų amalgamos naudojimo nutraukimo iki 2025 m. poveikis bus nedidelis, nes tik keturi iš buvusių 23 ES įsikūrusių dantų amalgamos gamintojų dar nepranešė, kad nutraukė gamybą (tačiau jų sertifikatai baigs galioti 2023 m.), ir pabrėžiama, kad pastaraisiais metais, atsiradus alternatyvoms be gyvsidabrio, jau nuolat

---

³⁵ [Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Poveikio vertinimo ataskaita. Poveikio vertinimas, pridedamas prie pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl dantų amalgamos ir kitų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomi gamybos, importo ir eksporto apribojimai, iš dalies keičiamas 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio. SWD(2023) 395.

³⁶ Nuoroda Ares(2023)2149020.

perinama prie laipsniško atsisakymo. Tikimasi, kad ribotas papildomas išlaidas, susijusias su perėjimu prie įperkamu alternatyvų, padengs socialinės apsaugos sistemos ir (arba) privati sveikatos priežiūra.

Kalbant apie krematorių išmetamo gyvsidabrio kiekį, poveikio vertinime padaryta išvada, kad politikos galimybė, pagal kurią būtų teisiškai įpareigota krematoriumus (neatsižvelgiant į jų pajėgumą) aprūpinti išmetamo gyvsidabrio kiekio mažinimo technologijomis, i) nebūtų ekonomiškai naudinga ir neduotų didelės naudos aplinkai, ii) jei ji būtų taikoma visiems krematoriumams, būtų daromas didelis ekonominis spaudimas mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI), eksploatuojančioms nedidelio pajėgumo krematoriumus, iii) veiklos vykdytojams ir kompetentingoms institucijoms tektų didelė administracinė našta ir iv) sumažėtų efektyvumas ir veiksmingumas, ypač jei ji būtų svarstoma kartu su laipsnišku dantų amalgamos atsisakymu.

Todėl politikos galimybė, pagal kurią Komisija parengtų teisiškai neprivalomą rekomendacinį dokumentą, buvo pasirinkta kaip tinkamiausia politikos galimybė. Komisija parengs šį rekomendacinį dokumentą, kai bus priimtas pasiūlymas iš dalies pakeisti Gyvsidabrio reglamentą. Todėl tai nėra šios iniciatyvos dalis.

Kalbant apie dantų amalgamos gamybą ir eksportą, poveikio vertinime padaryta išvada, kad tinkamiausia politikos galimybė – nustatyti įpareigojimą uždrausti šią gamybą ir eksportą. Šis draudimas būtų taikomas nuo 2025 m., siekiant jį suderinti su siūlomu laipsnišku dantų amalgamos naudojimo nutraukimu. Tikėtina, kad uždraudus eksportuoti dantų amalgamą į trečiąsias šalis padidės alternatyvių užpildo medžiagų, kurių sudėtyje nėra gyvsidabrio ir kurių rinka Sąjungoje auga, paklausa.

Kalbant apie kitų susijusių produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, t. y. lempų, kuriose yra gyvsidabrio, gamybą, importą ir eksportą, poveikio vertinime padaryta išvada, kad tinkamiausia politikos galimybė yra Gyvsidabrio reglamente nustatyti draudimą gaminti ir eksportuoti lempas, kuriose yra gyvsidabrio ir kurias pagal RoHS direktyvą draudžiama tiekti vidaus rinkai. Laipsniško atsisakymo datos būtų 2026 m. ir 2028 m., atsižvelgiant į anksčiausias laipsniško atsisakymo datas, numatytas COP5 derybose pagal Minamatos konvenciją dėl gyvsidabrio (žr. pirmiau). ES mastu taikomas draudimas leistų Sąjungai imtis neatidėliotinių veiksmų ir toliau mažinti produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, eksportą neatsižvelgiant į nenusipėjimus būsimų derybų pagal Minamatos konvenciją rezultatus. Tokie veiksmai yra aiškus ženklas trečiosioms šalims ir jais užtikrinamas Sąjungos rinkos konkurencingumas ir patikimumas siekiant Europos žaliojo kurso komunikate, Nulinės taršos veiksmų plane ir ES cheminių medžiagų strategijoje tvarumui užtikrinti nustatytų tikslų.

Manoma, kad tokio gamybos ir eksporto draudimo poveikis bus nedidelis, nes jis taikomas tik keturiems gamintojams visoje Sąjungoje, kurie iš esmės pakeitė savo gamybos linijas, daugiausia dėmesio skirdami LED. Be to, tai leistų Sąjungai sumažinti savo indėlį į gyvsidabrio atsargas laikantis įsipareigojimų mažinti savo išorės taršos pėdsaką, visų pirma pagal Europos žaliąjį kursą, Nulinės taršos veiksmų planą ir ES cheminių medžiagų strategiją tvarumui užtikrinti, ir stiprinti Sąjungos teisės dėl produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, vidinį suderinamumą.

- **Reglamentavimo tinkamumas ir supaprastinimas**

Atsižvelgiant į Komisijos įsipareigojimą siekti geresnio reglamentavimo, šis pasiūlymas buvo parengtas įtraukiai, remiantis visišku skaidrumu ir nuolatiniu bendradarbiavimu su suinteresuotosiomis šalimis, deramai atsižvelgiant į tai, kad būtų išvengta nereikalingos naštos. Jis grindžiamas geriausiais turimais įrodymais, nurodytais prie šio pasiūlymo pridedamame poveikio vertinime, ir ekspertų žiniomis, atsižvelgiant į išorės atsiliepimus. Šiuo metu pagal Gyvsidabrio reglamentą krematorių operatoriams, gydytojams odontologams ir produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, gamintojams netaikomas reikalavimas teikti ataskaitas (ir nėra susijusių ataskaitų teikimo išlaidų). Valstybių narių valdžios institucijos teikia Reglamento įgyvendinimo ataskaitas, o apytikslė metinė administracinė našta, susijusi su šių bendrų ataskaitų teikimu, yra nedidelė (30 000–100 000 EUR per metus visoje Sąjungoje) ir grindžiama duomenimis, kurie jau turėtų būti prieinami valdžios institucijoms.

- **Pagrindinės teisės**

Pasiūlyme atsižvelgiama į pagrindines teises, visų pirma nustatytas Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijoje. Juo taip pat prisidedama prie tikslo užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį laikantis tvaraus vystymosi principo, kaip nustatyta Chartijos 37 straipsnyje.

4. **POVEIKIS BIUDŽETUI**

Su šia iniciatyva susijusio poveikio biudžetui nėra.

5. **KITI ELEMENTAI**

- **Įgyvendinimo planai ir stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

Siekdamos užtikrinti veiksmingą laipsnišką dantų amalgamos naudojimo nutraukimą, valstybės narės turės vykdyti rinkos priežiūrą ir atitikties patikrą pagal Reglamentą (ES) 2019/1020³⁷. Dėl draudimo gaminti ir eksportuoti dantų amalgamą, taip pat gaminti, importuoti ir eksportuoti atitinkamas lempas, kuriose yra gyvsidabrio, iš dalies pakeitus Gyvsidabrio reglamento 10 straipsnį (dantų amalgama) ir išplėtus to reglamento II priedo (A dalies) taikymo sritį, Sąjungai nebus nustatyta *ad hoc* pareiga stebėti įgyvendinimą. Visa svarbi informacija Komisijai bus pateikta valstybių narių ataskaitose dėl Gyvsidabrio reglamento įgyvendinimo pagal 18 straipsnį ir pagal jį priimtą sprendimą dėl ataskaitų teikimo³⁸. Kartu su dedamomis pastangomis mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro šiuo pasiūlymu turėtų būti laipsniškai mažinamas gyvsidabrio kiekis ore, vandenyje ir dirvožemyje ir jis turėtų būti stebimas pagal kas dvejus metus rengiamą nulinės taršos stebėsenos ir perspektyvų ataskaitą.

- **Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas**

---

³⁷ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1020 dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2004/42/EB ir reglamentai (EB) Nr. 765/2008 ir (ES) Nr. 305/2011 (OL L 169, 2019 6 25, p. 1–44).

³⁸ 2019 m. vasario 25 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2019/1752, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2017/852 nustatomi klausimynai ir ataskaitų, kurias valstybės narės turi parengti, formatas bei jų teikimo dažnumas (OL L 269, 2019 10 23, p. 5–11).

1 straipsniu pirmiausia siūloma papildyti Reglamento (ES) 2017/852 10 straipsnį **nauja 2a dalimi**, kuria nuo 2025 m. sausio 1 d. visoje ES draudžiama naudoti dantų amalgamą dantims gydyti. Šia nauja 2a dalimi papildoma dabartinė 2 dalis, kuria toks naudojimas jau draudžiamas pieniniams dantims gydyti ir vaikų iki 15 metų, nėščių ir krūtimi maitinančių moterų dantims gydyti. Atsižvelgiant į esamą 2 dalį, naujojoje 2a dalyje taip pat numatyta galimybė gydytojams odontologams toliau naudoti dantų amalgamą pacientams, turintiems tam tikrų sveikatos sutrikimų (pavyzdžiui, alergijų).

Antra, 1 straipsniu siūloma papildyti Reglamento (ES) 2017/852 10 straipsnį **nauja 7 dalimi**, kuria nuo 2025 m. sausio 1 d. visoje ES draudžiama gaminti ir eksportuoti dantų amalgamą. Šiuo siūlomu draudimu papildomas siūlomas draudimas visiems gyventojams naudoti dantų amalgamą ir taip padedama siekti Sąjungos tikslo sumažinti savo išorės taršos pėdsaką pagal Nulinės taršos veiksnių planą ir ES cheminių medžiagų strategiją tvarumui užtikrinti. Dantų amalgamą ir toliau leidžiama importuoti, kad gydytojai odontologai galėtų ją ir toliau naudoti labai retais atvejais, kai to reikia dėl specifinės pacientų sveikatos būklės.

2 straipsniu siūloma iš dalies pakeisti Reglamento (ES) 2017/852 II priedą (A dalį), į jį įtraukiant penkių tipų lempas, kuriose yra gyvsidabrio.

Reglamento (ES) 2017/852 5 straipsnio 2 dalyje numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos bus taikomos naujai uždraustiems produktams, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, ir pagal jas II priede (A dalyje) išvardytų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, gamyba, importas ir eksportas gali būti teisėtai tęsiami, kai kalbama apie produktus, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kurie laikomi būtinais civilinės saugos ir kariuomenės reikmėms, arba produktus, kurie naudojami moksliniams tyrimams, instrumentams kalibruoti arba kaip pamatinis etalonas.

Bendrojo apšvietimo CFL, kurios dar neįtrauktos į 3 ir 3a įrašus

Siūlomu nauju II priedo (A dalies) 3b įrašu papildomas esamas 3 įrašas ir siekiama jį suderinti su Komisijos deleguotąja direktyva (ES) 2022/276 nustatytais apribojimais, taikomais CFL tiekimui rinkai, kaip naujai nustatyta pagal RoHS direktyvą. Be to, siūlomame naujame 3b įrašė daroma nuoroda į 3a įrašą, kuris buvo įtrauktas į tą priedą Komisijos deleguotuoju reglamentu [...], kuriuo į Sąjungos teisę perkeliama Minamatos konvencijos Šalių konferencijoje COP4 priimto Sprendimo MC-4/3 1 dalis. Nurodyta data, nuo kurios tų lempų eksportas, importas ir gamyba bus nutraukti pagal COP4 sutartą laipsniško atsisakymo datą (žr. Sprendimo MC-4/3 1 dalį), – 2025 m. gruodžio 31 d. Kartu skaitant ir įgyvendinant II priedo (A dalies) 3, 3a ir 3b įrašus, visoje ES bus draudžiama gaminti ir eksportuoti visas bendrojo apšvietimo CFL, neatsižvelgiant į jų galią, dydį ar kitus parametrus, ir taip bus papildytas RoHS direktyvoje nustatytas draudimas jas tiekti rinkai ir importuoti.

Bendrojo apšvietimo trijuostės spinduliuotės liuminoforo LFL, kurioms dar netaikomas 4 įrašo a punktas

Siūlomu nauju II priedo (A dalies) 4a įrašu papildomas esamas 4 įrašo a punktas ir siekiama užtikrinti jo suderinamumą su apribojimais, nustatytais RoHS direktyvoje, pagal Komisijos deleguotąją direktyvą (ES) 2022/284. Nurodyta data, nuo kurios tų lempų eksportas, importas ir gamyba bus nutraukti, ir tai darant atsižvelgiama į plačiausio užmojo laipsniško atsisakymo datą, kurią Šalys pasiūlė COP5 deryboms pagal Sprendimo MC-4/3 5 dalį, – 2027 m. gruodžio 31 d. Kartu skaitant ir įgyvendinant II priedo (A dalies) 4a įrašą ir 4 įrašo a punktą, visoje ES bus draudžiama gaminti ir eksportuoti bendrojo apšvietimo trijuostės spinduliuotės

liuminofo LFL, neatsižvelgiant į jų galią, dydį ar kitus parametrus, ir taip bus papildytas RoHS direktyvoje nustatytas draudimas jas tiekti rinkai ir importuoti.

Bendrojo apšvietimo halogenfosfato liuminofo LFL, kurioms dar netaikomas 4 įrašo b punktas

Siūlomu nauju II priedo (A dalies) 4b įrašu papildomas esamo 4 įrašo b punktas ir siekiama užtikrinti, kad II priedas (A dalis) būtų suderintas su esamais halogenfosfato liuminofo LFL tiekimo rinkai apribojimais, nustatytais pagal RoHS direktyvą nuo 2012 m. balandžio 13 d. Nurodyta data, nuo kurios tų lempų eksportas, importas ir gamyba bus nutraukti, ir tai darant atsižvelgiama į plačiausio užmojo laipsniško atsisakymo datą, kurią Šalys pasiūlė COP5 deryboms pagal Sprendimo MC-4/3 5 dalį, – 2025 m. gruodžio 31 d. Kartu skaitant ir įgyvendinant II priedo (A dalies) 4b įrašą ir 4 įrašo b punktą, visoje ES bus draudžiama gaminti ir eksportuoti bendrojo apšvietimo halogenfosfato liuminofo LFL, neatsižvelgiant į jų galią, dydį ar kitus parametrus, ir taip bus papildytas RoHS direktyvoje nustatytas draudimas jas tiekti rinkai ir importuoti.

Nevamzdinės trijuostės spinduliuotės liuminofo lempos

Siūlomu nauju II priedo (A dalies) 4c įrašu siekiama užtikrinti, kad tas priedas būtų suderintas su esamais nevamzdinių trijuostės spinduliuotės liuminofo lempų tiekimo rinkai apribojimais, nustatytais pagal RoHS direktyvą nuo 2025 m. vasario 24 d. Nurodyta data, nuo kurios tų lempų eksportas, importas ir gamyba bus nutraukti pagal naują 4a įrašą (pirmiau), kuriame kalbama apie trijuostės spinduliuotės liuminofo LFL, – 2027 m. gruodžio 31 d. Nustatant šią datą visapusiškai atsižvelgiama į plačiausio užmojo datą, nuo kurios turi būti susitarta dėl trijuostės spinduliuotės liuminofo LFL naudojimo nutraukimo (žr. Sprendimo MC-4/3 5 dalį), ir taip siekiama suderinti laipsniško vamzdinių ir nevamzdinių trijuostės spinduliuotės liuminofo lempų atsisakymo datą.

Nevamzdinės halogenfosfato liuminofo lempos

Siūlomu nauju II priedo (A dalies) 4d įrašu siekiama užtikrinti, kad tas priedas būtų suderintas su esamais nevamzdinių halogenfosfato liuminofo lempų tiekimo rinkai apribojimais, nustatytais pagal RoHS direktyvą nuo 2016 m. balandžio 13 d. Nurodyta data, nuo kurios tų lempų eksportas, importas ir gamyba bus nutraukti pagal naują 4b įrašą (pirmiau), kuriame kalbama apie halogenfosfato liuminofo LFL, – 2025 m. gruodžio 31 d. Nustatant šią datą visapusiškai atsižvelgiama į plačiausio užmojo datą, nuo kurios turi būti susitarta dėl halogenfosfato liuminofo LFL naudojimo nutraukimo (žr. Sprendimo MC-4/3 5 dalį), ir taip siekiama suderinti laipsniško vamzdinių ir nevamzdinių halogenfosfato liuminofo lempų atsisakymo datą.

Bendrojo apšvietimo HPS lempos

Siūlomu nauju II priedo (A dalies) 5a įrašu siekiama užtikrinti, kad tas priedas būtų suderintas su esamais HPS lempų tiekimo rinkai apribojimais, nustatytais pagal RoHS direktyvą nuo 2027 m. vasario 24 d. Nurodyta data, nuo kurios tų lempų eksportas, importas ir gamyba bus nutraukti, – 2027 m. gruodžio 31 d. Nustatant šią datą visapusiškai atsižvelgiama į poveikio vertinimo išvadas ir užtikrinamas tinkamas pereinamasis laikotarpis ES gamintojams.

3 straipsnyje siūloma, kad reglamentas įsigaliotų dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

kuriuo dėl dantų amalgamos ir kitų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomi gamybos, importo ir eksporto apribojimai, iš dalies keičiamas 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,
atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 192 straipsnio 1 dalį,
atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,
teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,
atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę¹,
atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę²,
laikydami įprastos teisėkūros procedūros,
kadangi:

- (1) pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/852³ 19 straipsnio 1 dalį Komisija turėjo įvertinti poreikį Sąjungos lygmeniu reglamentuoti iš krematoriumų išmetamo gyvsidabrio ir jo junginių (toliau – gyvsidabris) kiekį, galimybę ilgainiui, pageidautina iki 2030 m., palaipsniui atsisakyti dantų amalgamos naudojimo visiems gyventojams, taip pat naudą aplinkai ir galimybę uždrausti gaminti ir eksportuoti kitus produktus, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriuos draudžiama tiekti Sąjungos rinkai ir importuoti į Sąjungą, ir apie tai pranešti;
- (2) atsižvelgdama į Komisijos ataskaitoje⁴ padarytas išvadas ir vėliau atliktą poveikio vertinimą⁵, Komisija nusprendė, kad pagal Reglamento (ES) 2017/852 19 straipsnio 3 dalį tikslinga pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl laipsniško

---

¹ OL C , , p. .

² OL C , , p. .

³ 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1102/2008 (OL L 137, 2017 5 24, p. 1).

⁴ 2020 m. rugpjūčio 17 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl gyvsidabrio naudojimo dantų amalgame ir produktuose peržiūrų pagal Reglamento 2017/852 19 straipsnio 1 dalį, COM(2020) 378 *final*.

⁵ [Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Poveikio vertinimo ataskaita. Poveikio vertinimas, pridamas prie pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl dantų amalgamos ir kitų produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio ir kuriems taikomi gamybos, importo ir eksporto apribojimai, iš dalies keičiamas 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/852 dėl gyvsidabrio. SWD(2023) 395.

- dantų amalgamos naudojimo nutraukimo ir dantų amalgamos bei tam tikrų lempų, kuriose yra gyvsidabrio, gamybos ir eksporto uždraudimo;
- (3) produktų, kurių sudėtyje yra gyvsidabrio, naudojimas, įskaitant dantų amalgamos ir lempų, kuriose yra gyvsidabrio, naudojimą, yra didžiausio masto likę sąmoningo gyvsidabrio naudojimo Sąjungoje atvejai. Tačiau alternatyvos be gyvsidabrio tapo ekonomiškai ir techniškai įmanomos ir yra lengvai prieinamos;
  - (4) atsižvelgiant į tai, kad yra alternatyvų be gyvsidabrio, tikslinga uždrausti naudoti dantų amalgamą visų gyventojų dantims gydyti, kartu išsaugant galimybę naudoti dantų amalgamą specialių medicininių poreikių turintiems pacientams. Siekiant užkirsti kelią Sąjungos rinkoje draudžiamos dantų amalgamos gamybai eksportuoti iš Sąjungos, būtina uždrausti dantų amalgamos gamybą ir eksportą. Todėl Reglamento (ES) 2017/852 10 straipsnis turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeistas;
  - (5) Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES⁶ 4 straipsnio 1 dalimi draudžiama tiekti Sąjungos rinkai ir importuoti į Sąjungą tam tikrą elektros ir elektroninę įrangą, kurios sudėtyje yra gyvsidabrio. Tos direktyvos III priede, be kitų dalykų, išvardytos tam tikros lempos, kuriose yra gyvsidabrio ir kurioms minėtas draudimas netaikomas iki jame nurodytų datų. Ta išimtis 2016 m. balandžio 13 d. jau nustojo galioti nevamzdinėms halogenfosfato lempoms, o 2023 m. vasario 24 d. arba 2027 m. vasario 24 d. – tam tikroms bendrojo apšvietimo kompaktinėms liuminescencinėms lempoms, vamzdinėms liuminescencinėms lempoms ir didžiaslėgėms natrio (garų) lempoms, taip pat nevamzdinėms trijuostės spinduliuotės liuminofo liuminescencinėms lempoms. Be to, 2022 m. kovo 21–25 d. vykusiame Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio Šalių konferencijos ketvirtajame susitikime⁷ priimtame Sprendime MC-4/3 tam tikroms bendrojo apšvietimo vamzdinėms liuminescencinėms lempoms numatyta taikyti būsimą draudimą. Tam sprendimui Sąjunga pritarė Tarybos sprendimu (ES) 2022/549⁸. Kadangi kai kurios iš tų lempų šiuo metu nėra įtrauktos į Reglamento (ES) 2017/852 II priedo A dalį, siekiant nuoseklumo jas reikėtų įtraukti į šią dalį, kad nuo Direktyvos 2011/65/ES III priede nurodytų datų ir plačiausio užmojo datų, įtrauktų į Sprendimą MC-4/3, būtų uždrausta jų gamyba ir eksportas;
  - (6) todėl Reglamentas (ES) 2017/852 turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeistas,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Reglamentas (ES) 2017/852 iš dalies keičiamas taip:

---

⁶ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo (OL L 174, 2011 7 1).

⁷ 2022 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimas (ES) 2022/549 dėl pozicijos, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio Šalių konferencijos ketvirtojo susitikimo antroje dalyje, dėl sprendimo iš dalies pakeisti tos konvencijos A ir B priedus, priėmimo (OL L 107, 2022 4 6, p. 78).

⁸ 2022 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimas (ES) 2022/549 dėl pozicijos, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Minamatos konvencijos dėl gyvsidabrio Šalių konferencijos ketvirtojo susitikimo antroje dalyje.

(1) 10 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

(a) įterpiama 2a dalis:

„2a. Nuo 2025 m. sausio 1 d. dantų amalgama nenaudojama nė vieno gyventojų dantims gydyti, išskyrus atvejus, kai, gydytojo odontologo nuomone, tai griežtai būtina dėl specialių paciento medicininių poreikių.“;

(b) įterpiama 7 dalis:

„7. Nuo 2025 m. sausio 1 d. draudžiama gaminti ir eksportuoti dantų amalgamą.“;

(2) II priedas iš dalies keičiamas pagal šio reglamento priedą.

2 straipsnis

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas / Pirmininkė

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė